

PRINCÍPY ZOSTAVENIA NEOTEKTONICKEJ MAPY

V dôsledku veľkého pokroku v systematickom výskume geológie kvartéru Slovenska sa za posledných 25-30 rokov pri identifikácii neotektonicky aktívnych línií a štruktúr otestovala a preukázala účelnosť rôznych metód výskumu mladej tektoniky. Súbežne s tým sa v poslednom období upresňuje chronostratigrafická definícia neotektonickej aktivity a zároveň sa potvrdzuje, že táto aktivita nie je (napriek istým špecifikám) osobitým fenoménom, odlišným od bezprostredne staršej aktivity, ale jej pokračovaním. Cieľom zostavenia základnej neotektonickej mapy bolo preto v prehľadnej podobe zobrazit' priebeh a rozšírenie, ako aj stavbu a charakteristiku tektonických línií a štruktúr najmladšieho cyklu tektonického vývoja vrátane zobrazenia sprievodných prejavov tektonickej aktivity a znázornenia kvantifikácie vývoja štruktúr.

K identifikácii prvkov dôležitých pre zostavenie neotektonickej mapy boli z metodického hľadiska popri vybraných geomorfologických metódach (morfometria, geomorfologická analýza) zároveň použité hlavne rôzne geologické a iné podporné metódy. V zásade ide o rozbor a neotektonickú interpretáciu údajov pochádzajúcich hlavne z dlhoročného komplexného a územne systematického podrobného výskumu a geologického mapovania kvartéru v mierke 1 : 25 000, prevádzaného približne od roku 1960, ako aj o využitie záverov z prevažne kvartérnej paleogeografie (najmä paleogeomorfológie a paleohydrografie). Pri rozbere relatívnych výšok terasových akumulácií a úrovní i dnových fluvialných akumulácií, a to tak v priečnych ako aj v pozdĺžnych spádových profiloch, boli použité tiež porovnávacie morfometrické údaje. V subsidenčných celkoch zasa prevládali geologické údaje o hrúbkach a charaktere sedimentárnej výplne negatívnych štruktúr pochádzajúcich z vyhodnotení a rozborov vrtných alebo geofyzikálnych profilov a vrtov. Pomocou spracovania údajov z leteckých a satelitných snímok a čiastočne aj geodetických meraní recentných pohybov, bola tak postupne pomerne detailne vyhodnotená diferencovanosť, rýchlosť a etapovitosť poklesávania, resp. výzdvihu jednotlivých tektonických blokov. Systematickým vyhodnotením najmladších tektonických pohybov v nadväznosti na jednotlivé vyčlenené štruktúry bolo možné získať pomerne ucelený obraz nielen o samotných pohyboch, ale aj o ich zmenách počas jednotlivých geochronologických stupňov. Okrem toho bolo možné analyzovať ich dispozíciu pre geomorfologickú činnosť (intenzitu erózie, denudácie a akumulácie) a následne vyhodnotiť a posúdiť genézu, súčasný stav i prognózu ďalšieho vývoja štruktúr.

Princíp a spôsob znázorňovania obsahových prvkov je v neotektonickej mape zrejmy z vysvetliviek značiek, ktoré sú jej súčasťou. Vyznačené sú v nej línie neotektonických dislokácií a nimi limitované územné jednotky - neotektonické štruktúry.

Územie mapy je pomocou základného farebného členenia plôch diferencovaných tektonických blokov rozdelené v najvyššej kategórii na:

- A/ súhrny neotektonických štruktúr podsústavy Západných Karpát, združujúcej v podsústave dominujúce pozitívne (zdvihové) jednotky - pohoria, i relatívne negatívne (poklesové) jednotky - medzihorské kotliny;
- B/ súhrny neotektonických štruktúr podsústavy Panónskej panvy, združujúcej taktiež relatívne pozitívne jednotky - nížinné pahorkatiny okrajových častí panví, i v podsústave dominujúce negatívne jednotky - roviny, neotektonické panvové depresie.

Jednotlivé pozitívne i negatívne štruktúry v podsústave Západných Karpát sú pritom vyjadrené „teplými“ farebnými odtieňmi (č.1-10) a v podsústave panónskej panvy „studenými“ farebnými odtieňmi (č.11-20). Každá zo štyroch skupín pozitívnych i negatívnych jednotiek je podľa intenzity a veľkosti relatívnych pohybov, od veľmi veľkých po veľmi malé (a naopak), rozdelená do piatich stupňov, čomu zodpovedá 5 stupňov sýtosti tejktovej farby (napr. negatívnym jednotkám podsústavy Panónskej panvy zodpovedá 5 stupňov modrej, č.16-20). Takýmto názorným spôsobom je v mape vyjadrených celkove 20 stupňov relatívnych vertikálnych pohybov neotektonických štruktúr a im zodpovedajúcich 20 farebných odtieňov a číselných indexov. Jednotky (štruktúry) s maximálnou intenzitou a hodnotou relatívneho pohybu bez rozdielu smerovej tendencie vertikálnych pohybov, majú vždy najtmavší odtieň danej farby; jednotky s veľmi slabým pohybom sú vyjadrené najsvetlejším farebným odtieňom danej farby.

Mapa obsahuje okrem plošných prvkov rad lineárnych značiek vymedzujúcich jednotlivé neotektonické bloky. Jedná sa predovšetkým o zistené a predpokladané priebehy neotektonických zlomových línií, pričom v zobrazených častiach Panónskej panvy sú navyše línie zlomov označené zodpovedajúcimi farbami stratigrafie vyjadrujúcimi vek ich prevažujúcej, resp. najmladšej aktivity.

Okraj územia recentného panvového poklesu (Gabčíkowska panva) je v mape znázornený osobitným symbolom, rovnako ako zvláštny typ neotektonických štruktúr - klenby.

Vybrané sprievodné znaky neotektonickej aktivity, akými sú napr. výskyty sladkovodných vápencov, travertínov a penovcov, resp. prejavy najmladšieho vulkanizmu, zobrazuje mapa bodovými značkami.

Keďže mapa predstavuje prvý pokus o účelovú syntézu z hľadiska obsahu a kvality najvhodnejšie použiteľných poznatkov a údajov získaných najmä pri dlhodobom regionálnom geologickom mapovaní Slovenska, je žiadúce, aby bol jej obsah v závislosti od najnovších vedeckých výskumov všetkých zainteresovaných vedeckých disciplín v budúcnosti aktualizovaný a účelovo usmerňovaný. Z tohoto dôvodu sa napríklad v nasledujúcom období uvažuje o doplnení niektorých údajov najmä o presnejšie numerické vyjadrenie vertikálnej diferenciacie na niektorých verifikovaných zlomových líniách i s uvedením ich zaužívaných názvov, čím sa zvýši výpovedná hodnota mapy.